

רשב"ם

הוא רבנו שמואל בן מאיר, בן בתו ותלמידו של רש"י בטריויש שבצרפת (1085 לערך — 1174 לערך).

הרשב"ם העריץ את סבו, אבל לא הסכים בכול עם פירושו והיה מתווכח עמו. וכך הוא כותב בפירושו לפרשת וישב (בראשית לז, א): "ואף אני שמואל בר' מאיר, חתנו זצ"ל, נתווכחתי עמו ולפניו והודה לי, שאילו היה לו פנאי היה צריך לעשות פירושים אחרים לפי הפשטות המתחדשים בכל יום".

הרשב"ם התנגד לפרשנות בדרך הדרש: "אני לפרש פשוטן של מקראות באתי". ולכן אין הוא מביא כלל בפירושו ממדרשי הלכה וממדרשי אגדה כמו רש"י. הוא מפרש לפי המשמעות הלשונית גם אם פירושו מתנגד למדרשי חז"ל ואפילו להלכה. כגון (שמות כא, ו): "ורצע אדוניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם" מפרש רשב"ם לפי הפשט: "כל ימי חייו", כמו שנאמר בשמואל: "וישב שם עד עולם", אבל פירוש זה מנוגד להלכה הקובעת: עד היובל.

רשב"ם תרם תרומה חשובה בתחום הפרשנות האסתיטית. הוא ציין את תופעת התיקבולת החוזרת ומשלימה כגון: בן פורת יוסף / בן פורת עלי עין (בראשית מט, כב, וראה שמות טו, כ). הוא מעיר על סמיכות פרשיות, וכן על ענייני דיקדוק, שבהם סמך בדרך כלל על המדקדקים הספרדיים, מנחם ודונש.

סגנונו של הרשב"ם פשוט ובהיר. מביאוריו הקודש הגיע לידינו פירושו לתורה בלבד.

(מלך: גשנף היציר והיניר עזריאל)
(ח' עמ'ת ואלף עין)

הרשב"ם — ר' שמואל בר' מאיר

בן בתו של רש"י, מראשוני בעלי התוספות, מפרש המקרא והתלמוד. למד תורה מפי חכמי לותיר, ובייחוד מאביו ר' מאיר, חתנו של רש"י. כבר בימי רש"י הגיע הרשב"ם למעלה רמה בתורה והיה מתווכח עם רש"י זקנו על פירושי כתובים ובענייני הלכה. חיזר אחרי הפשט אף יותר מר' מנחם בר' חלבו ור' יוסף קרא. בפירושו לבראשית לז, ב הוא כותב: "ישכילו ויבינו אוהבי שכל, שכל מה שלימדונו רבותינו כי אין מקרא יוצא מידי פשוט... וגם רבינו שלמה אבי אמי, מאיר עיני גולה שפירש תורה נביאים וכתובים, נתן לב לפרש פשוטו של מקרא. ואף אני... נתווכחתי עמו ולפניו והודה לי שאילו היה לו פנאי היה צריך לעשות פירושים אחרים לפי הפשטות המתחדשים בכל יום".

הרשב"ם פירש פרקים רבים מן התלמוד, ואף מסכתות שלימות נתפרשו על ידו. אפשר ללמוד מהבאות מרובות בספרי הפוסקים, שהרשב"ם כתב פירוש על רוב המסכתות שבתלמוד, אלא שלא הגיע לידינו. פירושו של הרשב"ם לתלמוד ארוך יותר מפירוש רש"י וניכרות בו עקבות פלפול של בעלי התוספות. תשובותיו, פסקיו והוראותיו הובאו אצל כמה פוסקים. לפי הידוע חיבר גם ספר הלכות שחיטה ובדיקה, וכן מאמר

על חשבון העיבור; חיבורים אלה לא הודפסו. (מלך: גשנף היציר והיניר עזריאל)
(ח' עמ'ת ואלף עין)